

Valgfaget *Innsats for andre* – syv undervisningsopplegg om språk, fag og inkludering

Informasjon til læreren

Inkludering av nyankomne ungdomsskoleelever i den norske skolen

Mange kommuner og steder i Norge har den siste tiden tatt imot flyktninger, mindreårige asylsøkere, barn som gjenforenes med sin familie på flukt og arbeidsinnvandrere som søker en bedre tilværelse for seg og sin familie eller som rekrutteres til arbeid i Norge. En stor del av elevene er ungdommer, løsrevet fra sin skolegang i hjemlandet, noen uten skolegang i det hele tatt. De nyankomne ungdomsskoleelevene møter derfor norsk skolekultur, fagkultur og språk i relativt høy alder og har ofte svært ulik bakgrunn seg imellom. Det som er viktig for disse unge er å inkluderes i den norske skolen på en god måte, få god og tilpasset språkopplæring og integreres i fagopplæring så raskt som mulig. Et godt skolemiljø er derfor svært viktig. I et inkluderingsarbeid ved den enkelte skole er det viktig at alle deltar; elevene, lærerne, ledelsen og de nyankomne. Her vil vi forsøke å belyse hvordan nyankomne elever og elever i valgfaget *Innsats for andre* kan samarbeide på viktige områder i skolen.

Språk, fag og inkludering

For å lykkes med integrering av nyankomne elever i norsk skole bør arbeid med språk og fag, samt å inkludere elevene i det sosiale i og utenfor skolen, gå hånd i hånd. Mange får sin første språkopplæring i innføringstilbud i en viss periode før de integreres i ordinært fagtilbud ved skolen. Det bør arbeides gjennomgående med ordforråd, begreper og bakgrunnskunnskap både i innføringstilbudet og i fagopplæringen. Arbeid med læringsstrategier og systematisk oppfølging av om eleven forstår det faglige innholdet, gjerne på elevens morsmål, er svært viktig. Og kanskje det viktigste for læring: at eleven får delta i læringsarbeidet og sin egen språkutvikling ved at det tilrettelegges for muntlig aktivitet store deler av dagen. I mye av dette arbeidet kan elever i valgfaget *Innsats for andre* delta, og på den måten bidra til å hjelpe andre til selv å utvise gode holdninger og lære om inkludering av nyankomne elever

Nedenfor følger syv undervisningsopplegg med følgende temaer:

1. [Fadderordning \(inkludering\)](#)
2. [Bruk av skolegården \(inkludering\)](#)
3. [Årets tema \(inkludering\)](#)
4. [Lesing og bakgrunnskunnskap](#)
5. [Teaterforestilling \(muntlige ferdigheter\)](#)

6. Gjest i faget Innsats for andre (muntlige ferdigheter)
7. Brevenner (skriftlige ferdigheter)

Kompetansemål (felles for alle oppleggene) fra valgfaget *Innsats for andre*

Planlegging

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- kjenne til forutsetninger som ligger til grunn for frivillig arbeid
- kartlegge behov for frivillig arbeid i lokalmiljøet i samarbeid med relevante aktører
- planlegge praktiske tiltak som medfører sosial verdiskaping for valgt målgruppe

Praktisk arbeid

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjennomføre planlagte tiltak
- følge etiske retningslinjer og tilpasse kommunikasjon og samhandling til valgt målgruppe
- presentere og vurdere det frivillige arbeidet ut fra erfaringer og samhandling med målgruppen og relevante aktører

Tidsramme: noen timer – et helt semester avhengig av opplegget.

Trinn: 8.-9. trinn

Syv undervisningsopplegg

1. Undervisningsopplegg der inkludering er sentralt - fadderordning

I dette undervisningsopplegget forutsettes det at elevene har blitt kjent med hva frivillig arbeid er og med situasjonen på skolen vedrørende nyankomne flyktninger og/eller arbeidsinnvandrere. Lærerne har i valgfaget og andre fag snakket om hvordan man sammen kan jobbe for å få et godt skolemiljø og om inkludering av nye elever i skolen.

Planlegging: elevene kartlegger behov for fadderordning, hvor mange elever det gjelder, i hvilke fag og friminutt det skal gjelde, hvilket språk man kan snakke på og hvilke lærere som kan være kontaktpersoner. De planlegger deretter praktiske tiltak som medfører sosial verdiskaping for gruppa: aktiviteter i friminuttene, hjelp med å orientere seg i fritidsaktiviteter etter skolen, invitere hjem, hjelp med fag i timene i innføringstilbudet, hjelp med fag og alt som er skolerelatert ved overføring fra innføringstilbud til ordinære klasser, fadderordning i fag løpende gjennom året, fadderordning i praktiske fag ved skolen, fadderordning på turer, etc.

Praktisk arbeid: elevene gjennomfører planlagte tiltak, tilpasser kommunikasjonen til de nye elevene: via fremmedspråk, ved hjelp av tolk/tospråklig faglærer, ved å bruke ordbok og digitale læringsressurser, ved å forklare nye ord og begreper, etc. Til slutt presenteres fadderordningen for andre grupper ved skolen, f.eks valgfagsgrupper. Lærer og elever vurderer ordningen: de nye elevene kan intervjues om ordningen, valgfagselevne kan fortelle om ordningen og skrive refleksjonsnotat.

2. Undervisningsopplegg der inkludering er i fokus - bruk av skolegården

Det å gjøre en innsats for andre i friminutt og etter skoletid passer godt som opplegg i valgfaget *Innsats for andre*. Elevene kan invitere andre elever ved skolen til ballspill, lek i skolegården og andre uteaktiviteter hele året. Spesielt nyankomne elever til skolen, som enda ikke har utforsket mulighetene uteområdene byr på, vil som regel bli glade for slike aktiviteter.

Planlegging: elevene i valgfaget planlegger hvilke aktiviteter de kan gjøre, om det skal være i løpet av skoledagen eller etter skoletid og hvem de skal invitere.

Praktisk arbeid: elevene tar kontakt med andre elever gjennom å høre med lærere, sette opp plakater med aktivitetene og tidspunkt rundt om på skolen og gjennomfører aktivitetene. Det er fint om lærer er til stede selv om det er friminutt eller etter skoletid. Arbeidet evalueres gjennom intervju med noen av de som har deltatt og logg. Diskusjoner i etterkant og justering av opplegget hører med.

3. Undervisningsopplegg der inkludering framheves – årets tema

En innfallsvinkel til valgfaget *Innsats for andre* er å invitere nyankomne elever på skolen til å delta i et tverrfaglig arbeid om årets tema. Det kan for eksempel være et samarbeid mellom valgfagene *Innsats for andre*, demokrati i praksis, sal og scene, medier og informasjon, internasjonalt samarbeid, eller andre fag som tilbys ved skolen. Temaet kan være knyttet opp mot utviklingsarbeid ved skolen, som for eksempel: mobbefri skole, inkluderende språk og vennskap, mot internasjonal dag på skolen, etc. Elevene i valgfaget *Innsats for andre* kan være guider for de nyankomne elevene og vise dem hva som foregår i de forskjellige valgfagene, forklare innhold og praksis og svare på elevenes spørsmål. I tillegg kan valgfagselevne og de nye elevene samarbeide om deres del av prosjektet.

Planlegging: valgfagselevne kartlegger og hører med lærere om det er elever som kunne tenke seg å lære mer om valgfagene ved skolen og årets tema. Plan for besøk i de ulike valgfagene settes opp.

Praktisk arbeid: elevene i valgfaget *Innsats for andre* og nyankomne elever i mottaksklasse/innføringstilbud møtes for å bli kjent. Valgfagselevne presenterer årets tema og planen for besøkene i de andre valgfagene. Elevene blir også enige om hva de sammen kan gjøre innen årets tema: lage rollespill, lage veggavis, intervju elever i de andre valgfagene, intervju rektor om årets tema, sende brev til biblioteket og etterspørre lettlestbøker om temaet, og lignende. Deretter brukes noen timer på besøk i valgfagene, til

diskusjoner med elevene der om årets tema og til slutt oppsummeres besøkene i valgfagsgruppa *Innsats for andre*. Undervisningsopplegget avsluttes med eget arbeid innen årets tema, f.eks veggavis. I vurderingen tas både det avsluttende produktet med, samt måten man har håndtert guideoppdraget på for de nyankomne elevene. En diskusjon om nytten og sosial verdiskaping for målgruppa hører med.

4. Undervisningsopplegg om lesing og bakgrunnskunnskap

Her skal elevene i valgfaget *Innsats for andre* være lesevenner for elevene i innføringsklassen eller andre nyankomne ved skolen som har vært kort tid i ordinære klasser. Lesingen planlegges sammen med lærer, og kan knyttes til norsk, engelsk eller andre fag eleven har.

Planlegging: elevene i *Innsats for andre* kartlegger hvem som er i målgruppa og forhører seg med lærere om det er mulig å få til et samarbeid. Deretter lages en plan for hvilket fag, tekster og når og hvordan lesingen skal foregå.

Praktisk gjennomføring: elevene leser sammen og diskuterer teksten. Det kan være å lese dialoger sammen i bøker for nybegynnere i norsk eller engelsk. Det kan være å være modelleser. Innhold og ordforråd bør diskuteres, og elevene bør diskutere prosessen i valgfagsgruppa etter lesingen. Viktige punkter i prosessen tas opp i et refleksjonsnotat, f.eks hva vil det si at dette tiltaket medfører sosial verdiskaping for gruppa, hvordan foregikk kommunikasjonen? Hvordan kan man forklare vanskelige ord i teksten?

5. Undervisningsopplegg der muntlighet er i fokus - teaterforestilling

I dette tverrfaglige opplegget står en teaterforestilling i sentrum. Elevene i valgfaget *Innsats for andre* deltar sammen med elever i valgfaget *Sal og scene* og med elever fra skolens innføringsklasse. *Sal og scene* har regien og *Innsats for andre* er faddere for innføringselevne, men alle har sine selvstendige roller. Temaet for forestillingen kan innlemmes i norsk som andrespråkstimer ved skolen og bearbeides innholdsmessig der. Det samme kan øving av replikker.

Planlegging: elevene i de tre fagene møtes og planlegger innhold, roller, regi, kostyme, etc. Elevene i valgfaget *Innsats for andre* fungerer som faddere for elevene i innføringsklassen i denne prosessen. Elevene i dette valgfaget skal også ivareta innføringselevnes behov for å øve muntlig norsk ved å la dem komme til orde i planleggingsfasen, samt sørge for at alle får en rolle/oppgave der man får brukt norsk muntlig. Det er nødvendig med mange møter i denne fasen.

Praktisk arbeid: elevene øver på skuespillet, og innhold og replikker finpusses i norsktimer hvis mulig. Skuespillet framføres for alle/noen elever ved skolen. Vurdering av arbeidet gjøres i det enkelte valgfag, der prosess og framføring teller. I valgfaget *Innsats for andre* er også måten innføringselevne blir ivaretatt på og får delta et viktig kriterium. Man kan dele vurderingen i fem deler: samarbeid i planleggingsfasen, fordeling av oppgaver på en rettferdig måte sånn at alle får bidra, øvingsfasen, framføringen av skuespillet, samt kommunikasjon og bruk av norsk språk for innføringselevne.

6. Undervisningsopplegg der muntlighet er i fokus – gjest i faget *Innsats for andre*

I dette undervisningsopplegget inviteres nyankomne elever med lite norskkunnskaper til å være gjester i valgfaget *Innsats for andre*. Her er målet å få et første innblikk i hvordan fagene på skolen er organisert og prøve å snakke norsk. Lærer og elever i valgfaget må legge opp til oppgaver der de nye elevene får brukt språket.

Planlegging: elevene i valgfaget planlegger hvordan de kan innlemme nye elever uten mye norskkunnskaper i de ordinære valgfagstimerne. De må planlegge hvordan de skal bli kjent, hvordan elevene kan bidra og prøve seg språklig, samtidig som valgfagselvene gjennomfører sitt prosjekt: f.eks å skape hygge på det lokale aldershjemmet. De nyankomne elevene vil kunne være med i planleggingen av prosjektet, være med å besøke aldershjemmet og være med i diskusjonene etterpå. Det som blir viktig er hvordan kommunikasjonen skal foregå med elever med begrensede norskkunnskaper. Det vil være nødvendig med ordbøker, med digitale læringsressurser, med hjelp av tospråklige personer, og også det å ta noen med for å vise uten å snakke. Det å bli inkludert sosialt i prosessen er viktig, og lærerikt for begge parter.

Praktisk arbeid: Parallelt med prosjektet bør det utarbeides oppgaver som gjør at valgfagselvene kan kommunisere med de nye elevene for å bli kjent. Det kan være bli-kjent-leker, intervjusituasjoner, memory-spill, etc. Presentasjonen og vurderingen av det frivillige arbeidet kan gjøres skriftlig og i diskusjon i klassen. Samhandling og kommunikasjon er stikkord. Hvis mulig bør de nyankomne elevene si hva som har vært utbyttet av deltagelsen, gjerne via tolk/tospråklig lærer.

7. Undervisningsopplegg der skriftlighet er i fokus – brevvenner

I dette undervisningsopplegget skal elevene i faget *Innsats for andre* brevveksle med elever i innføringstilbudet for nyankomne elever ved skolen. Brevvekslingen bør foregå samtidig som det gis skriveopplæring og IKT-opplæring til innføringselvene. Brevvekslingen bør derfor foregå elektronisk via e-post. Elevene i valgfaget kan brevveksle parallelt med andre prosjekter i faget. Temaene bør planlegges av gruppene og inngå i temaene for faget.

Planlegging: elevene har et første møte der de blir kjent, forteller om sin bakgrunn og sine interesser, og avtaler hvem som skal skrive med hverandre. De går gjennom temaer og rammer for brevskrivningen.

Praktisk arbeid: elevene skriver til hverandre en til to ganger i uka, og møtes en gang i måneden der de gjør noe hyggelig sammen. Ordforråd knyttet til relevante temaer for brevskrivningen, språkstruktur og skriving øves i norsktimene i innføringsklassen, mens elevene i valgfagsklassen får lære om språkbakgrunn til brevvennene og hva det vil si å lære et andrespråk. Elevene i valgfaget presenterer sin brevvenn for de andre i gruppa muntlig, det skrives logg og selve arbeidet presenteres i gruppa ved hjelp av noen punkter, f.eks: hvorfor er brevskrivningen nyttig for innføringselvene? Hva vil det si å skrive på sitt

andrespråk? Hvorfor er denne typen arbeid verdiskapende? Hva er problematisk ved brevvekslingen? Hvordan kan man gå videre for å bli kjent? Og lignende.